

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-2-64-1>

УДК 657.37:658

Бєлов О.В.

магістрант,
Національний аерокосмічний університет
імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Ліхоносова Г.С.

доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Національний аерокосмічний університет
імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Belov Oleksandr, Likhonosova Ganna

National Aerospace University
named after N.E. Zhukovsky
«Kharkiv Aviation Institute»

ФІНАНСУВАННЯ КАТАЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР

FINANCING CATALYST DEVELOPMENT ENTREPRENEURSHIP: EUROPEAN VECTOR

У статті розглядається політика ЄС та України щодо підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва. Представлено проблеми, що заважають нормальному розвитку малого та середнього бізнесу. Викладено основні цілі та принципи підтримки малого бізнесу в Україні, наведено основні механізми, спрямовані на розвиток малого і середнього бізнесу в Україні. Досліджено основні соціально-економічні показники країни, що є важливими для розуміння рівня розвитку та позицій держави щодо МСП, а саме: простежено кількість малих підприємств, напрями впровадження інновацій та досліджено інвестиційний клімат країни. Визначено напрями щодо вдосконалення та нормального функціонування малого та середнього бізнесу як у країні, так і за її межами. Розглянуто та запропоновано оптимальні шляхи фінансування та допомоги з боку Європейського Союзу щодо підприємництва в Україні.

Ключові слова: малий та середній бізнес, Європейський Союз, гранти, кредити, агротехнології, інформаційні ресурси, нормативно-правові акти.

В статье рассматривается политика ЕС и Украины по поддержке субъектов малого и среднего предпринимательства. Представлены проблемы, мешающие нормальному развитию малого и среднего бизнеса. Изложены основные цели и принципы поддержки малого бизнеса в Украине, приведены основные механизмы, направленные на развитие малого и среднего бизнеса в Украине. Исследованы основные социально-экономические показатели страны, которые являются важными для понимания уровня развития и позиций государства по МСП, а именно: прослежено количество малых предприятий, направления внедрения инноваций и исследован инвестиционный климат страны. Определены направления совершенствования и нормального функционирования малого и среднего бизнеса как в стране, так и за

ее пределами. Рассмотрены и предложены оптимальные пути финансирования и помощи со стороны Европейского Союза касательно предпринимательства в Украине.

Ключевые слова: малый и средний бизнес, Европейский Союз, гранты, кредиты, агротехнологии, информационные ресурсы, нормативно-правовые акты.

The urgency of the chosen topic of study is explained by the fact that for Ukraine, European integration is a way of modernizing the economy, overcoming technological backwardness, attracting foreign investments and new technologies, creating new jobs, increasing the competitiveness of domestic producers, entering the world markets, first of all, into the EU market. As an integral part of Europe, Ukraine focuses on the model of socio-economic development in the leading European countries. The political benefits of Ukraine's integration into the EU are linked to the creation of reliable mechanisms for political stability, democracy and security. The rapprochement with the EU is a guarantee, and fulfillment of its requirements is an instrument for the development of democratic institutions in Ukraine. In other words, European integration policy opens new prospects for partnership, economic integration and cooperation. The article examines the policy of the European Union and Ukraine in support of small and medium enterprises. The importance of small and medium enterprises for the member states of the European Union is considered. The problems that hinder the normal development of small and medium business are presented. The consequences of the influence of European integration processes on the development of small and medium enterprises in Ukraine are determined. The main goals and principles of supporting small business in Ukraine are outlined, and the main mechanisms aimed at the development of small and medium business in Ukraine are presented. The main socio-economic indicators of the country, which are important for understanding of the level of development and the position of the state with regard to SMEs, are investigated, namely: the number of small enterprises has been traced, the directions of the implemented innovations traced and the investment climate of the country investigated. The directions of improvement and normal functioning of small and medium business of Ukraine both in the country and abroad are determined. The optimal ways of financing and assistance from the European Union on entrepreneurship of Ukraine are considered and offered.

Key words: small and medium business, European Union, grants, loans, agrotechnologies, information resources, legal acts.

Постановка проблеми. Пошук оптимального механізму підтримки інноваційних стартапів зумовлений істотними технологічними та інвестиційними ризиками на етапі структурування бізнесу та формування його моделі. Безперерійність інноваційного процесу залежить від ефективності інструментів його реалізації та інноваційної інфраструктури. Зарубіжний досвід довів дієвість акселераційного механізму підтримки інноваційних проєктів за активної залученості всіх його учасників. Такий підхід утілений у регіональних бізнес-каталізаторах, які об'єднують організаційні, управлінські, науково-дослідні і виробничо-технологічні компетенції різних суб'єктів інноваційної діяльності, що дає змогу знизити передпосівні витрати і підвищити якість проєктів на найбільш ризикових стадіях інноваційного процесу.

Європейським Союзом та його державами-членами для українського малого та середнього бізнесу сьогодні пропонується

широкий спектр допомоги у вигляді грантів, вигідних кредитів, інших можливостей, що дають змогу вдосконалити їхню діяльність в Україні або ж вийти на ринки ЄС, знайти там бізнес-партнерів (зокрема, в агропромисловому секторі). Водночас більша частина підприємців не використовує зазначену підтримку.

Серед найпоширеніших причин цієї проблеми такі: відсутність знань про європейські програми та принципи роботи з ними; мала кількість належно підготовлених експертів; необхідність самостійного моніторингу джерел; банальне невміння писати проєктні заявки; незнання англійської мови тощо, а також так звані «причини приховані», пов'язані з небажанням «виходити з тіні», робити прозорими процедури ведення бізнесу, упорядковувати фінансовий, організаційний, кадровий аспекти діяльності організації, (аналіз спроможності яких є важливою передумовою надання грантових коштів європей-

ськими інституціями). У суспільстві загалом це формує зневіру у можливості реального отримання міжнародної допомоги й європейських коштів для розвитку малого та середнього підприємництва, проблематичними залишаються пошук і налагодження контактів між підприємцями України та ЄС [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження та пошук шляхів фінансування каталізаційного розвитку підприємництва за європейським досвідом знайшли місце в роботах таких авторів, як А.О. Бояр, Т.В. Калінеску, О.Д. Кирилов, Г.С. Ліхонцова, М.О. Наталенко, О.М. Шмігач.

Мета статті полягає у пошуку шляхів оптимального фінансування розвитку підприємництва як каталізатора соціально-економічного розвитку країни у цілому з використанням європейського досвіду реформування.

Виклад основного матеріалу. Мале підприємництво в Європі стимулює розвиток конкуренції, що змушує великі компанії впроваджувати нові технології і підвищувати ефективність виробництва. Результативність усієї економіки ЄС безпосередньо залежить від успішного функціонування малого та середнього бізнесу, тому в рамках Євросоюзу здійснюється політика підтримки малого підприємництва, головна мета якої – збалансування інтересів держави і бізнесу, забезпечення оптимальних умов для здійснення підприємницької діяльності, зростання конкурентоздатності сектору МСП. У країнах – членах Європейського Союзу сектор малого підприємництва, активно підтримуваний владою, успішно функціонує у таких сферах економіки, як торгівля, будівництво, надання послуг [9, с. 1026].

Взаємовідносини Україна – ЄС з моменту набуття Україною незалежності в 1991 р. динамічно розвиваються. Беручи до уваги глобальний чинник, який впливає на перспективи вступу України до ЄС, варто зазначити, що сучасні міжнародні відносини досі знаходяться у стані трансформації.

Одним зі шляхів подолання вітчизняного відставання може служити створення умов,

що дають змогу підприємствам самостійно підвищувати ефективність використання своїх ресурсів за рахунок комерціалізації результатів наукових досліджень і розробок.

Успішна реалізація відповідного завдання залежить від наявності адекватної інноваційної соціально-економічної інфраструктури, що забезпечує різноманітність форм ресурсного та інформаційного обміну між економічними суб'єктами та державними органами, громадськими організаціями та стейкхолдерами.

В українській практиці поки не вироблено чітких механізмів та шляхів фінансування інфраструктурної підтримки малого та середнього підприємництва, а ключові елементи цієї інфраструктури наразі не узгоджені. Наявні протиріччя між окремими сегментами інноваційної економіки знижують ефективність механізмів підтримки інноваційних підприємств, особливо новостворених.

Активізація євроінтеграційних процесів в Україні дає змогу здійснювати пошук ефективних шляхів стимулювання та підтримки розвитку малого та середнього бізнесу на основі вивчення та запровадження досвіду європейських країн. Мета євроінтеграційних процесів полягає у налагодженні тісного співробітництва європейських держав та України у соціально-економічній сфері [9, с. 1027].

Бізнес-каталізатор покликаний об'єднати учасників інноваційного процесу навколо створення і підтримки фінансування підприємства на ранніх стадіях, коли ще сама ідея нового бізнесу потребує підтвердження.

У його основу закладено інтеграцію компетенцій ключових суб'єктів інноваційної системи – університетів, наукових організацій, промислових підприємств, фінансових інститутів, приватних інвесторів, регіональних органів виконавчої влади – з підприємницькими ресурсами ініціатора проекту.

Участь усіх сторін дає змогу скоротити витрати на початкові інвестиції, тобто вирішити найгострішу проблему будь-якого початківця проекту – доступу до ресурсів. Локальний бізнес-каталізатор пропонує розробникам і підприємцям, як резидентам, так

і нерезидентам регіону, комплекс послуг для доведення інноваційного проекту до стадії інвестиційної готовності в обмін на частку, наприклад, у компанії або компанії – учасниці регіонального бізнес-катализатора.

Ефективним таким механізмом роблять єдині стандарти і прозора процедура відбору проєктів. Тим самим регіональний бізнес-катализатор дає змогу подолати прогалини й активізувати інноваційну діяльність у регіоні за допомогою механізму підготовки інноваційних компаній до інвестування через синхронізацію та координацію компетенцій його учасників.

До моніторингу показників соціально-економічного розвитку регіонів входить тільки показник частки інноваційно активних промислових підприємств у загальній кількості промислових підприємств. За даними Держкомстату, кількість малих підприємств у всіх видах економічної діяльності збільшується з кожним роком (табл. 1) [7].

Окрім того, частка кількості малих підприємств у загальній кількості підприємств за видами економічної діяльності у 2015 р. становила: у сільському господарстві – 94,5% (44,2 тис підприємств); промисловості – 88,4 (37,6 тис); будівництві – 97,3 (28,4 тис); оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів – 97,0 (90,8 тис); діяльності транспорту та зв'язку – 94,7 (21,5 тис); операціях із нерухомим майном; професійній, науко-

вій та технічній діяльності – 98,2 (61,4 тис); діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 94,3 (14,8 тис); освіті – 97,4 (2,0 тис); охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги – 93,8 (4,0 тис); наданні комунальних, індивідуальних та інших видів послуг; діяльності у сфері мистецтва, культури, спорту та відпочинку – 96,5 (13,3 тис).

У 2013 р. в усіх галузях частка кількості малих підприємств у загальній кількості підприємств за видами економічної діяльності становить понад 90%. Малі підприємства функціонують у всіх галузях економічної діяльності, формують найбільшу частину загальної кількості підприємств. Більше того, ця тенденція спостерігається з 2010 р. (за винятком промисловості) (табл. 2) [8, с. 21–23].

Аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності в промисловості України, за даними Державної служби статистики України [6] (табл. 3), показав, що обсяги фінансування інноваційної діяльності постійно коливаються: у 2010 р. загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності становив 8 045,5 млн грн, у 2012 р. – 11 480,6 млн грн, а в 2014 р. – 7 695,9 млн грн. Із 2015 р. помітно зростання обсягів фінансування, що становлять 13 813,7 млн грн; у 2016 р. – 23 229,5 млн грн, але 2017 р. відзначився низьким обсягом фінансування інноваційної діяльності – 9 117,5 млн грн.

Таблиця 1

Кількість малих підприємств в Україні за видами економічної діяльності (тис одиниць)

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Разом	357,2	354,3	344,0	373,8	324,6	327,8	291,2	322,9
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	47,2	38,4	44,5	46,9	43,4	44,2	42,5	47,7
Промисловість	41,4	41,1	37,1	43,2	37,1	37,6	33,7	37,1
Будівництво	36,7	36,1	32,7	35,0	28,9	28,4	23,6	26,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	105,9	107,3	99,7	106,6	90,8	90,8	79,4	86,6

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Діяльність транспорту та зв'язку	21,7	22,9	23,2	25,1	21,4	21,5	18,9	21,2
Операції з нерухомим майном; професійна, наукова та технічна діяльність	58,1	60,1	61,5	67,6	60,0	61,4	54,8	60,6
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	15,0	15,7	15,0	16,4	14,3	14,8	12,9	15,1
Освіта	2,3	2,3	2,1	2,3	2,0	2,0	1,8	2,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	4,4	4,6	4,4	4,6	3,9	4,0	3,7	4,0
Надання комунальних, індивідуальних ті інших видів послуг; діяльність у сфері мистецтва, культури, спорту та відпочинку	15,9	16,1	15,5	16,7	13,4	13,3	11,1	12,2

В Україні основне фінансування інноваційної діяльності (понад 70%) відбувалося за рахунок власних коштів підприємств. Вагому роль у фінансуванні інноваційної діяльності промислових підприємств відіграють також кошти іноземних інвесторів, однак у структурі інноваційних витрат за джерелами фінансування їхня питома вага з 30% у 2010 р. скоротилася до 1% у 2017 р., що може свідчити про погіршення інвестиційного клімату. Частка коштів із державного бюджету

у цій структурі була доволі мізерною – у середньому 1,56% за аналізований період. Таким чином, у вітчизняних підприємствах існує проблема дефіциту зовнішніх коштів на інновації.

Та все ж обсяг фінансування інноваційної діяльності в промисловості з 2010 до 2017 р. має позитивну динаміку та зберігає тенденцію росту. Якщо порівняти обсяги фінансування 2010 р. з 2017 р., то можемо спостерігати їх збільшення у 1,13 рази.

Таблиця 2

Частка кількості малих підприємств в Україні у загальній кількості підприємств за видами економічної діяльності (відсотків)

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Разом	94,3	94,3	94,3	95,0	95,2	95,5	95,0	95,5
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	93,2	92,1	93,3	94,1	94,3	94,5	94,4	95,2
Промисловість	86,5	86,5	85,7	87,9	88,0	88,4	87,4	88,2
Будівництво	96,1	96,1	95,9	96,6	96,9	97,3	96,8	97,1
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	96,1	96,1	96,0	96,5	96,7	97,0	96,7	96,7
Діяльність транспорту та зв'язку	93,2	93,4	93,3	93,9	94,3	94,7	94,1	94,6

Закінчення таблиці 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Операції з нерухомим майном; професійна, наукова та технічна діяльність	97,2	97,4	97,5	98,0	98,1	98,2	98,2	98,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	93,4	93,6	93,1	93,8	94,1	94,3	93,7	94,8
Освіта	95,6	96,1	96,4	97,1	97,2	97,4	97,2	97,6
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	93,7	94,1	93,9	94,6	95	93,8	92,8	93,3
Надання комунальних, індивідуальних та інших видів послуг; діяльність у сфері мистецтва, культури, спорту та відпочинку	96,2	96,4	95,7	96,6	96,7	96,5	96,1	96,5

Не можна не звернути увагу на те, що в галузі промисловості понад 70% припадає на сектор малого бізнесу. Проведемо ана-

ліз кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації, а також упроваджені ними інновації (табл. 4) [5].

Таблиця 3

**Джерела фінансування інноваційної діяльності в промисловості України
(у фактичних цінах, млн грн)**

Джерела фінансування	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Загальна сума витрат	8045,5	14333,9	11480,6	9562,6	7695,9	13813,7	23229,5	9117,5	
У тому числі за рахунок коштів	власних	4775,2	7585,6	7335,9	6973,4	6540,3	13427	22036	7704,1
	державного бюджету	87	149,2	224,3	24,7	344,1	55,1	179	227,3
	іноземних інвесторів	2411,4	56,9	994,8	1253,2	138,7	58,6	23,4	107,8
	інші джерела	771,9	6542,2	2925,6	1311,3	672,8	273	991,1	1078,3

У 2016 р., згідно з інформацією Державної служби статистики України, інновацій-

ною діяльністю у промисловості займався 16,6% від загальної кількості.

Таблиця 4

Кількість промислових підприємств України та впроваджені ними інновації

Показник	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ^{1,2}	2017 ¹
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	11,5	12,8	13,6	13,6	12,1	15,2	16,6	14,3
Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	2043	2510	2188	1576	1743	1217	3489	1831
з них								
маловідходні, ресурсозберігаючі	479	517	554	502	447	458	748	611

Закінчення таблиці 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	2408	3238	3403	3138	3661	3136	4139	2387
з них нові види техніки	663	897	942	809	1314	966	1305	751

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

² Дані наведено за результатами державного статистичного спостереження за формою № ІНН «Обстеження інноваційної діяльності підприємств за період 2014–2016 років» (за міжнародною методологією).

За даними табл. 4, найбільша активність підприємств у впровадженні інновацій спостерігається у 2016 р., коли було впроваджено 3 489 нових технологічних процесів, у тому числі 748 – маловідходних, ресурсозберігаючих; упроваджено виробництво інноваційних видів продукції з 4 139 найменувань інноваційних видів продукції, з яких 1 305 – нові види машин, устаткування, прилади, апарати тощо.

За умови змін у законодавчій базі щодо визначення малих підприємств статистична інформація за останні роки стосовно кількості розвитку малих підприємств буде перерахована в регіонах України та в цілому на рівні держави для можливості порівняння, аналізу розвитку малих підприємств, та дані будуть змінені, скоріше за все, у бік збільшення, оскільки чимало підприємств, які раніше уважалися середніми, за вимогами зміненого законодавства стануть малими. Аналіз проводився за даними, які були підраховані до змін у законодавстві щодо визначення малого бізнесу.

Будь-яка нестабільність у державі негативно впливає на стан розвитку, рівень інвестицій, інноваційний рівень функціонування, поліпшення підприємницької діяльності [4, с. 108]. Саме тому для розвитку підприємницької діяльності необхідні такі чинники, як політична, соціальна, економічна стабільність, упевненість в особистій необхідності у розвитку соціально-економічної спрямованості регіону, держави, суспільства.

27 червня 2014 р. був підписаний міжнародний правовий документ, що має на меті перехід від партнерства між Україною та ЄС

до політичної асоціації та економічної інтеграції. Це так звана Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка повністю набрала чинності 1 вересня 2017 р. Та все ж цей документ не містив зобов'язань щодо набуття членства [2].

Угода про асоціацію з ЄС указує для МСП України напрями щодо розвитку даної соціально-економічної сфери:

- поліпшення адміністративної структури та нормативно-правової бази для суб'єктів господарювання в Україні;

- зміни нормативно-правових актів у сфері конкуренції та інституційної структури, захист прав інтелектуальної власності, торгової політики;

- зони вільної торгівлі та встановлення безмитного доступу до ринку ЄС.

Для того щоб краще зрозуміти, до чого саме призведе Угода про асоціацію між Україною та ЄС, розглянемо кожен із запропонованих напрямів.

Поліпшення адміністративної структури та нормативно-правової бази для суб'єктів господарювання в Україні. Сторони розвивають та зміцнюють співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва і, таким чином, поліпшують умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств (МСП). Поглиблене співробітництво має поліпшити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських і європейських суб'єктів господарювання в Україні й ЄС та повинно ґрунтуватися на політиці ЄС щодо розвитку малого і середнього

підприємництва та промисловості з урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів і практики у цих сферах [2].

Зміни нормативно-правових актів у сфері конкуренції та інституційної структури, захист прав інтелектуальної власності, торгової політики. Сучасна політика Євросоюзу у сфері інтелектуальної власності носить два чітких векторних спрямування. По-перше, це внутрішній вектор, який передбачає створення єдиної гармонізованої системи охорони прав інтелектуальної власності в межах самого ЄС. Досягнення цієї мети розглядається як один із важливих кроків на шляху до завершення формування єдиного ринку, підвищення динамізму, гнучкості економіки ЄС, оптимізації конкурентного середовища. Створення єдиної європейської системи охорони об'єктів права інтелектуальної власності дає змогу підвищити конкурентоспроможність і привабливість європейської економіки у світі, забезпечує безпеку та захист творчої діяльності громадян на теренах усього Євросоюзу, дає поштовх розвитку інноваційної діяльності й створює привабливий клімат для інвестування в Європу.

По-друге, це зовнішній вектор, який полягає у прагненні ЄС стимулювати створення ефективних систем охорони інтелектуальної власності в третіх країнах, сприяти розвитку міжнародного співробітництва у цій сфері. У рамках цього вектору знаходять відображення такі інтереси Євросоюзу, як намагання забезпечити європейським компаніям охорону їхніх інновацій за кордоном, ефективніше боротися з імпортом до ЄС неліцензованої продукції, розширити ринки збуту, стимулювати міжнародну торгівлю та транскордонні інвестиційні проекти [1, с. 278–279].

Зони вільної торгівлі та встановлення безмитного доступу до ринку ЄС. Положення Угоди про асоціацію в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами – членами Європейського Союзу передбачає поступове, впродовж певних перехідних періодів, скасування/зниження ставок увізного мита сторін на товари походженням з іншої сторони [3].

Для українського бізнесу це означає, передусім, можливість виходу на достатньо сильно захищений (у тому числі й рівнями увізних мит) ринок держав – членів ЄС та вигравати порівняно з товарами ЄС не лише в якості, а й у ціні.

Крім того, визнання української продукції на такому великому та цікавому для всіх держав світу ринку, як ЄС, автоматично означає спрощений вихід української продукції на ринки третіх країн.

Водночас зона вільної торгівлі з ЄС не означає автоматичного збільшення експорту та поживлення торгівлі. Вільна торгівля з ЄС – це можливість [3]:

- виходу на один із найбільших, найпотужніших та найзахищеніших ринків світу;
- конкурувати на рівних умовах та нарощувати обсяги експорту до одного з найважливіших торговельних партнерів України;
- збільшення кола потенційних споживачів української продукції;
- знайти нових партнерів та диверсифікувати свої експортні потоки для мінімізації ризиків у разі неможливості доступу на ринки певних країн СНД;
- спрощення процесів залучення технологічних та інноваційних рішень, що реалізуються у країнах ЄС;
- зменшення нетарифних обмежень у торгівлі сільськогосподарською продукцією у рамках співробітництва у сфері санітарних та фітосанітарних заходів;
- поліпшення доступу до якісної імпортової техніки, насіння, засобів захисту рослин тощо; збереження суверенітету у визначенні та здійсненні зовнішньоекономічної політики.

Окрім зазначених напрямів, для МСП аграрної сфери створені умови виходу на ринки ЄС [2]:

- 1) створення внутрішньої системи якості та безпеки харчових продуктів, узгоджених із відповідною системою ЄС;
- 2) впровадження понад 250 стандартів ЄС, які повинні діяти на внутрішньому ринку України.

Також для українських підприємців ЄС підготував фінансову допомогу у вигляді грантів

та кредитів. Від організації ЄС можна отримати пільгові кредити тривалістю в середньому до п'яти років за зниженою на 25% ставкою базисної ставки за кредитом, а розмір гранту для МСП від донорів ЄС коливається від 10 тис до 3 млн євро. Це означає, що представники малого та середнього бізнесу України можуть використати ці європейські фінансові інструменти як для стартового капіталу, так і для розширення вже існуючого бізнесу [2].

Особливої уваги заслуговують інформаційні ресурси, що надаються організаціями ЄС, щоб допомогти українським підприємцям знаходити партнерів, отримувати інформацію для полегшення ведення бізнесу. Також організації ЄС пропонують можливість навчання для підприємців, яким не вистачає знань у сфері агротехнологій, в організаційних та фінансових питаннях [2].

Дуже важливу роль відіграє партнерство ЄС та України. Законодавство України говорить про те, що малі та середні підприємства – це основа її економіки. Політика України у сфері підтримки малого та середнього підприємництва зорієнтована на створення з ЄС однакових організаційно-правових умов його розвитку. Водночас в Україні зберігаються менші ставки оподаткування для малого бізнесу та менш жорсткий контроль із боку держави.

В Україні діє Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва на період до 2020 р., що затверджена Розпорядженням КМУ від 24.05.2017 № 504 – р, мета якої – створення сприятливих умов для відкриття, ведення, зростання потенціалу МСП. Документ передбачає спрощення різних процедур для МСП, лояльність, допомогу в разі виникнення проблем [2].

Політична діяльність України у сфері підтримки МСП координується переліком основних документів, що регулюють відносини держави та МСП [2]:

- Конституція України;
- Господарський кодекс України;
- Цивільний кодекс України;
- Кодекс законів про працю;
- Податковий кодекс України;

ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємств та громадських формувань» від 15.05.2003 №755;

ЗУ «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 2012.

Висновки. Таким чином, дослідивши сучасний стан соціально-економічних показників України та її політику підтримки щодо розвитку малого та середнього бізнесу на шляху до євроінтеграції, маємо відповідь на те, що саме готова зробити країна для кращого функціонування даної сфери бізнесу та як саме готовий допомогти Європейський Союз. У 2014 р. була підписана Угода про асоціацію з ЄС, яка пропонує такі напрями розвитку даної соціально-економічної сфери: по-перше, поліпшення адміністративної структури та нормативно-правової бази для суб'єктів господарювання в Україні; по-друге, зміни нормативно-правових актів у сфері конкуренції та інституційної структури, захист прав інтелектуальної власності, торгової політики; по-третє, зони вільної торгівлі та встановлення безмитного доступу до ринку ЄС.

Запропоновані напрями з боку ЄС є рушієм на шляху вдосконалення нашої країни, але ж варто не забувати, що на заваді стоїть фінансування, що є одним із головних важелів для початку руху за заданим вектором. Саме тому у статті розглянуто та досліджено певні шляхи оптимального фінансування розвитку підприємництва як каталізатора соціально-економічного розвитку країни. Одними з таких шляхів є допомога у вигляді грантів, вигідних кредитів, також інвестиційна допомога з боку європейських банків, що дають змогу вдосконалити підприємницьку діяльність в Україні.

Отже, запропоновані та досліджені у даній статті шляхи вдосконалення та розвитку малого та середнього бізнесу України, на нашу думку, дають змогу встановити нові бізнес-зв'язки, що дасть можливість до залучення інвесторів, партнерів та потенційних покупців, що, своєю чергою, підвищить репутацію нашої держави серед інших країн світу.

Список літератури:

1. Бояр А.О. Єдина політика ЄС у сфері інтелектуальної власності: передумови, формування системи, проблеми і перспективи. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Економічні науки.* № 1. С. 277–284.
2. Європейські інструменти для розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/YEvropejski-instrumenty-dlya-rozvytku-malogo-ta-serednogo-biznesu-Ukrayiny.pdf> (дата звернення: 03.05.2019).
3. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ukraine-eu/trade-and-economic/atm> (дата звернення: 24.05.2019).
4. Ліхоносова Г.С. Опортуністична поведінка персоналу: індикатор поширення соціально-економічного відторгнення підприємства. *Вісник Херсонського державного університету.* 2018. Вип. 30. С. 106–112.
5. Сайт Державної служби статистики України. Впровадження інновацій на промислових підприємствах за 2010–2017 рр. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.05.2019).
6. Сайт Державної служби статистики України. Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств за 2010–2017 рр. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.05.2019).
7. Сайт Державної служби статистики України. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2010–2017 рр. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.05.2019).
8. Соціально-економічні каталізатори інноваційної активності підприємств : монографія / Т.В. Калінеску та ін. Луганськ : СХУ ім. В. Даля, 2012. 288 с.
9. Шмігач О.М. Євроінтеграційні процеси у сфері підприємницької діяльності в Україні. *Молодий вчений.* 2017. № 11(51). С. 1026–1030.

References:

1. Boiar A. O. Yedyna polityka YeS u sferi intelektualnoi vlasnosti: peredumovy, formuvannia systemy, problemy i perspektyvy [The unified EU policy in the sphere of intellectual property: preconditions, system formation, problems and prospects]. *Scientific herald of Volyn state university named after Lesya Ukrainka. Economic Sciences*, no. 1, pp. 277-284.
2. Yevropejski instrumenty dlia rozvytku maloho ta serednoho biznesu Ukrainy [European Instruments for Small and Medium-Sized Business Development in Ukraine]. Available at: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/YEvropejski-instrumenty-dlya-rozvytku-malogo-ta-serednogo-biznesu-Ukrayiny.pdf> (accessed 03 May 2019).
3. Zona vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta YeS [Free Trade Area between Ukraine and the EU]. Available at: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ru/ukraine-eu/trade-and-economic/atm> (accessed 24 May 2019).
4. Likhonosova H. S. (2018) Oportunistychna povedinka personalu: indykator poshyrennia sotsialno-ekonomichnoho vidtorhnenia pidprijemstva [Opportunistic behavior of the personnel: an indicator of the spread of socio-economic rejection of the enterprise]. *Bulletin of the Kherson State University*, vol. 30, pp. 106-112.
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2010 – 2017) Vprovadzhennia innovatsii na promyslovykh pidprijemstvakh [Implementation of innovations at industrial enterprises]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 30 May 2019).
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2010 – 2017) Dzherela finansuvannia innovatsiinoi diialnosti promyslovykh pidprijemstv [Sources of financing of innovation activity of industrial enterprises]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 30 May 2019).
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2010 – 2017) Kil'kist pidprijemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti z rozpodilom na velyki, seredni, mali ta mikropidprijemstva [Number of enterprises by types of economic activity with distribution to large, medium, small and micro enterprises]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 30 May 2019).

8. T. V. Kalinesku et al. (2012) Sotsialno-ekonomichni katalizatory innovatsiinoi aktyvnosti pidpriemstv: monohrafiia [Socio-economic catalysts of innovative activity of enterprises: monograph]. Lugansk: View of the SNU named after V. Dal. (in Ukrainian)

9. Shmihach O. M. (2017) Yevrointehratsiini protsesy u sferi pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini [European integration processes in the field of entrepreneurship in Ukraine]. *Kyiv University of Law, National Academy of Sciences of Ukraine "Young Scientist"*, no. 11 (51), pp. 1026-1030.